

การพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

กมลวรรณ ทาวัน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 26 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 2 เมษายน 2568

ธวัชชัย ทำทอง

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

เกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สมชาย เมืองมูล

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ขัตติยา ขัตติยวรา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง 2) เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพประชากรของวิจัย แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม จากกลุ่มบุคคลที่มีสำคัญทางด้านศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 40 คน ด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ดังนี้ 1) การศึกษาความต้องการและศักยภาพของชุมชน 2) การค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลจากการทำ SWOT Matrix เพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติ และ 4) การปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชนจริง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินความพึงพอใจระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีความพร้อม ความต้องการ และมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยว

โดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปางอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.63) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.65) รองลงมาได้แก่ ด้านองค์กรชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.71) ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.67) และด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ หลังจากนั้นจึงนำเสนอชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
วัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Development of the Burmese Temple Management System in Lampang Province towards Creative Tourism through Community Engagement Process

Kamonwan Tawan

Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

Received: 2 February 2025

Revised: 26 March 2025

Accepted: 2 April 2025

Tawatchai Tumtong

Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

Ketsanee Sattarattanakhachon

Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

Somchai Muangmool

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Kattiya Kattiyawara

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Lampang Rajabhat University

Abstract

The study on development of the Burmese temple management system in Lampang province towards creative tourism through community involvement aimed to achieve two objectives: 1) to analyses the art, culture and history of the community surrounding the Burmese temple in Mueang District, Lampang province, and 2) to develop a Burmese temple management system that promotes creative tourism through community participation. Qualitative research the population of research is divided into 5 groups from a group of people who are important in the field of worship, government agencies and the private sector involved, a sample of 40 people with questionnaires and interviews was applied through the active involvement of community members. The research process consisted of the following steps:

1. Studying the needs and potential of the community.
2. Identifying the community's unique characteristics and analyzing data using a SWOT Matrix to determine potential tourist activities.
3. Transferring and applying the knowledge gained.

4. Organizing authentic tourism with the active participation of the community.

Quantitative research to evaluate the satisfaction of the community's tourism management system, a sample of 400 people using the simple random sampling method.

The study revealed that the community surrounding the Burmese temple in Mueang District, Lampang Province. Is both ready and capable of managing and identifying tourist activities independently. The community demonstrated the ability to organize activities that serve as learning experiences for visitors while promoting environmental, social, and cultural sustainability.

According to the results of a survey questionnaire, the community based tourism management was highly rated by tourists, with an overall score of ($\bar{x} = 4.29$; S.D. = 0.63). The specific components of the tourism management system were evaluated as follows: Natural resources: ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.65), Organization: ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.71), Management: ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.67), Learning: ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.75). These findings will be presented to the community to support ongoing efforts for sustainable tourism development.

Keywords: Management System Development, Community-Based Tourism Management, Creative Tourism, Burmese Temple in Lampang Province

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาภาคท่องเที่ยวด้วย BCG Economy Model มุ่งเน้นให้เกิดการเติบโตของภาคท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม และคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น โดยมีเป้าหมาย คือ ลดความเหลื่อมล้ำและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือในเมืองท่องเที่ยวรอง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ทิศทางการท่องเที่ยวถูกกำหนดโดยสมาชิกในชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนานุกรม และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556)

การขับเคลื่อนของหน่วยงานภาครัฐ โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ได้เป็นเจ้าภาพร่วมในการดำเนินโครงการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน โดยมีกิจกรรม “ตามรอยเส้นทางวัดพม่าลำปาง” อีกทั้งโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง ได้จัดกิจกรรมเชิญชวนนักท่องเที่ยว ประชาชนทั่วไปและชาวลำปางที่สนใจมาไหว้พระ ถวายเทียนพรรษา และร่วมเที่ยววัดในเส้นทาง little Burma พร้อมมัคคุเทศก์บรรยายวัดพม่าสำคัญ ในย่านตัวเมืองลำปาง นำเที่ยวด้วยรถสี่ล้อสองแถว และชมความงามของวัดศรีรองเมืองที่เคยเป็นสถานที่ถ่ายทำละครเรื่อง รากนคราในปี พ.ศ. 2560 ด้วยประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน และความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการปกครองติดต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ทำให้จังหวัดลำปางมีแหล่งศิลปกรรมที่มีความสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีของท้องถิ่นมากมาย

จากเหตุผลข้างต้น ทีมผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการสำรวจและสัมภาษณ์ถึงแนวทางการบริหารจัดการและสภาพปัญหาอุปสรรคของการท่องเที่ยววัดพม่าที่ผ่านมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยได้ทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดพม่าในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 9 วัด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและการส่งเสริมรายได้เศรษฐกิจสร้างสรรค์จากทุนทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้สรุปผลภาพรวมวัดพม่าในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ซึ่งมีจำนวน 9 วัด ถือเป็นจุดไฮไลท์ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง แต่ไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะในมิติประเด็นด้านการบูรณะปฏิสังขรณ์และการดูแลศาสนสมบัติที่เป็นโบราณวัตถุซึ่งนับวันจะชำรุดและสูญหายไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ปัญหาการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดพม่าทั้ง 9 วัด ที่ผ่านมามีความยั่งยืนเคยมีการส่งเสริมสำรวจหรือสร้างกระแสการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัดพม่า 2-3 ครั้ง และเจียบหายไปบ่อยครั้ง การประสานงานในการจัดกิจกรรมต่างๆ หรือการเชื่อมโยงเส้นทางวัดพม่าไม่มีการประสานหรือเชื่อมโยงกับทางวัดและชุมชน รวมถึงชุมชนไม่เคยมีรายได้จากการจัดการการท่องเที่ยววัดพม่าที่ผ่านมา ขาดชุดองค์ความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลของศิลปะที่ปรากฏอยู่ในวัดพม่าทั้ง 9 วัด เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้

ให้กับเยาวชน คณะศรัทธาวัดหรือนักท่องเที่ยวเข้าใจในวัดพม่ามากขึ้น และการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนเส้นทางวัดพม่าจะยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP หรือของที่ระลึกต่างๆ อันจะนำไปสู่แรงจูงใจในการพัฒนาและร่วมกันดูแลรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

ดังที่กล่าวมาว่าวัดพม่าถือเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง แต่ยังคงขาดส่วนสนับสนุนในเรื่องของศูนย์ข้อมูลหรือพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับวัดพม่าโดยตรงด้วย คุณณพรัตน์ สุวรรณอรรถ ทายาทสายตระกูลสุวรรณอรรถ ผู้ดูแลวัดจองคาและเจ้าของบ้านหม่องโง่ยั้ง เป็นทายาทผู้สร้างวัดจองคา (ไชยมงคล) และมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลวัดสืบต่อจากบรรพบุรุษจึงมีแนวคิดในการที่จะพัฒนาวัดนี้ให้เป็นประโยชน์กับบ้านเมืองลำปางในอนาคต จึงเป็นที่มาของประเด็นการวิจัยที่มุ่งเป้าหมายวัตถุประสงค์เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง
2. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิด และสมมติฐานการวิจัย (Literature Review and Conceptual Framework and Research Hypothesis)

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่กรุงรีโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึงการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 6) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่าลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพและระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ 2) ความยั่งยืนทางด้านสังคม 3) ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะดังนี้ 1) การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ 2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย 4) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ 5) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

ในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” เช่นเดียวกับองค์การการท่องเที่ยวของแคนาดา (Tourism Canada, 1990, p. 3) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ว่าเป็นการจัดการทรัพยากรในลักษณะที่สามารถใช้ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ของวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นทางนิเวศวิทยาความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life Support System)

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลัง ความหมาย ความคิด หลักการ และองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540, อ้างถึงในพจนานุกรม, 2546) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาท เป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับความนิยมมากในระดับสากล ในขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วยเช่นกัน ในปี 2545 องค์การสหประชาชาติประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (International Year of Ecotourism : IYE) จึงเกิดคำว่า Community Based Ecotourism : CBET การกำหนดหลักการหรือหรือจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของประเทศไทย จัดทำขึ้นปี พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย พัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข”

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

บิงค์ฮอร์สต์ (Binkhorst, 2006) กล่าวว่าในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้คุณค่าให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเองจากการเลือกซื้อสินค้าและบริการซึ่งการสร้างคุณค่าให้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ดังนั้น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวแต่ละคนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปตามภูมิหลังของแต่ละคน

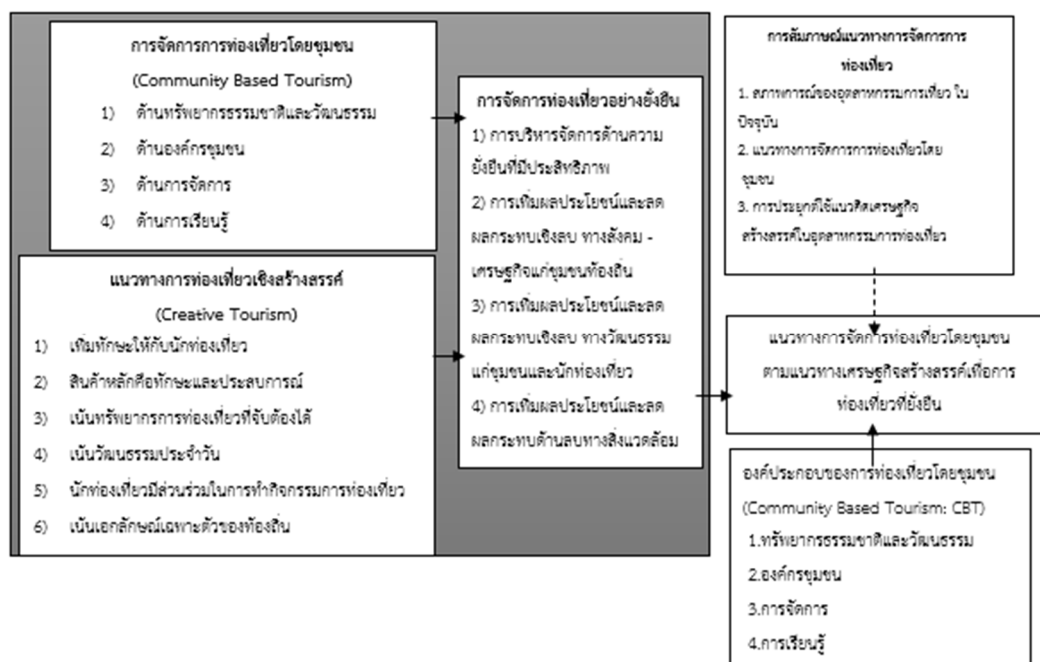
ริชาร์ด (Richards, 2010) ได้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อีกครั้งว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

ซึ่งทั้งสองแนวคิดในเรื่องนี้มีส่วนที่กล่าวคล้ายกันและสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ร่วมกับการท่องเที่ยวนั้นโดยผ่านกิจกรรมของท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ คือ การใช้สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นหรือวิถีชีวิตประเพณีให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมหรือชาวท้องถิ่นนั้นๆ

ริชาร์ด (Richards, 2010) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการ ได้แก่ 1) เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยว 2) มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว” 3) เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์และทักษะสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นสินค้าทดแทนที่ทรงคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว 4) เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันโดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย 5) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนท้องถิ่นโดยที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งเป็นวิถีประจำวันหรือวัฒนธรรมของชุมชน และ 6) แต่ละชุมชนมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สามารถดึงมาเป็นเอกลักษณ์และพัฒนาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและนำเสนอ

ให้แก่นักท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชนและชุมชนจะรักษาไว้สืบต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แม่นยำยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ (ค่า IOC) จำนวน 2 ท่าน โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามโดยใช้ Item-total correlation และหาความเชื่อมั่นตามสูตรค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Cronbach Coefficient) โดยแบบสอบถามจะต้องมีค่าความเชื่อมั่น .80 ขึ้นไปจึงจะสามารถนำไปใช้วัดความพึงพอใจได้ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability) ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามรูปแบบ สามารถคำนวณได้จาก

สูตร ของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549, หน้า 74) ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 385 คน ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยได้การสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม จากกลุ่มบุคคลที่สำคัญทางด้านศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 9 รูป 2) หน่วยงานวัฒนธรรมและปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 4) องค์กรปกครองท้องถิ่น จำนวน 5 คน และ 5) ประชาชน/ชุมชนในบริเวณวัดพม่าจังหวัดลำปาง 20 คน ด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

พื้นที่การวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่จากความสัมพันธ์เชิงศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ 1) วัดศรีชุม 2) วัดป่าฝาง 3) วัดจองคา (ไชยมงคล) 4) วัดม่อนปู่ยักษ์ 5) วัดม่อนจำศีล 6) วัดจองคำ 7) วัดท่ามะโอ 8) วัดป่ารวก และ 9) วัดศรีรองเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จะนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และแจกแจงความถี่ ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารงานวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมฯ ตลอดจนบริบทของวัดที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3. การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาระบบบริหารการจัดการวัดพม่า จังหวัดลำปาง สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัย (Research Results)

บริบทศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์วัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วัดศิลปะพม่าในเมืองลำปาง ถือเป็นภาพสะท้อนประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวพม่าไทใหญ่ในอดีตที่มีความเชื่อและศรัทธาต่อพุทธศาสนา และการอุทิศบุญกุศลให้กับเหล่ารุกขเทวดาผู้รักษาป่าไม้ ด้วยเหตุนี้คหบดีและแรงงานชาวพม่าไทใหญ่ จึงได้นำช่างฝีมือจากพม่าเพื่อเข้ามารังสรรค์สร้างวัดด้วยรูปแบบศิลปกรรมพม่าไทใหญ่ขึ้นอย่างวิจิตรบรรจง ส่งผลให้วัดดังกล่าวกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดลำปางมาจนถึงปัจจุบัน โดยวัดที่ผู้อุปถัมภ์และคณะศรัทธาเป็นชาวพม่าไทใหญ่ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ภายในตัวอำเภอเมือง จังหวัดลำปางมากถึง 9 วัด อันได้แก่ วัดศรีชุม วัดท่ามะโอ วัดป่าฝาง วัดจองคา วันม่อนปู่ยักษ์ วัดศรีรองเมือง วัดป่ารวก วัดพระเจดีย์ขาวหลัง และวัดม่อนจำศีล นอกจากนี้ยังมีวัดของชาวพม่าไทใหญ่บางส่วนกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่อำเภอรอบนอก ที่ได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปกรรมงานพุทธศิลป์แบบพม่า รวมถึงงานสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล ที่ส่งผ่านรสนิยมของชาวพม่าไทใหญ่ในอดีตยังส่งอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวลำปาง ก่อให้เกิดการผสมผสานรูปแบบระหว่างศิลปะแบบพื้นเมืองกับงานศิลปะแบบพม่า ดังจะพบวัดวาอารามที่สร้างด้วยงานศิลปกรรมแบบลูกผสมในพื้นที่จังหวัดลำปางจำนวนมาก อาทิ จอมปราสาทวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม รอยพระพุทธรูป วัดเกาะวาลุการาม ชุมประตู่โขงวัดบุญวาทย์วิหาร เจดีย์วัดพระเจ้าทันใจและวัดท่าคราวน้อย เป็นต้น นอกจากนี้อิทธิพลทางวัฒนธรรมพม่าไทใหญ่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวลำปางในมิติอื่นๆ อีกมากมายและสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เช่น วัฒนธรรมค่านิยมอาหารพม่าของชาวลำปางในปัจจุบัน ศิลปหัตถกรรมหลายแขนงที่มีที่มาจากศิลปะแบบพม่าไทใหญ่ วัฒนธรรมที่ใช้คำในภาษาพม่าในวิถีชีวิตประจำวัน อิทธิพลด้านดนตรีแบบมอญพม่า หรือประเพณีพิธีกรรมการพ้อนผีเม้งที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาวมอญพม่า เป็นต้น

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และชุมชนมีข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และมีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยยึดธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

ด้านองค์กรชุมชน องค์กรชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนมีระบบสังคมที่เป็นมิตร ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลายชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากภายในสู่คนภายนอก

ด้านการจัดการ การจัดการมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจาก ชุมชนมีภูมิปัญญาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและชุมชนมีกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน ซึ่งมีสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ที่พัก และกิจกรรมต่างๆ มีความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งไทยและชาวต่างประเทศ มีกิจกรรมที่โดดเด่น มุ่งเน้นการส่งเสริมการขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชน

ด้านการเรียนรู้ ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจในวิถี ชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึก เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน และมีแหล่งเรียนรู้ให้ข้อมูลความรู้ของชุมชน

กลยุทธ์จุดแข็ง – โอกาส หรือ SO (Strength – Opportunity)

1. บูรณาการความร่วมมือด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภายนอก ชุมชนบริเวณวัดพม่า ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีความได้เปรียบทางด้านทุนทางสังคม ซึ่งสะท้อนจากการที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีการรวมกลุ่ม ตลอดจนมีผู้นำกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ ดังนั้น หากมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภายนอก จะเป็นจุดเสริมให้ชุมชนสามารถเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. พัฒนาศูนย์เรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ เป็นจุดเริ่มต้นด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ฯ ได้รับการพัฒนาทักษะมาในระดับหนึ่งแล้ว และเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่มีคนจากภายนอกเข้ามาเรียนรู้และเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น หากใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะสามารถสร้างโอกาสและรายได้เสริมให้กับท้องถิ่นได้อีกทาง

3. ออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน อาหารพื้นบ้าน และวิถีชีวิตท้องถิ่น โดยผสมผสานกับกิจกรรมฐานเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ โดยในระยะเริ่มต้นอาจ

จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบหนึ่งวัน เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น อาจจะขยายรูปแบบและกิจกรรมเป็นแบบพักค้างคืน เพื่อสร้างการกระจายรายได้กับท้องถิ่น

กลยุทธ์จุดอ่อน – โอกาส หรือ WO (Weakness – Opportunity)

1. การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้นำ หัวหน้ากลุ่มชุมชน วัด โรงเรียน ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การเป็นเจ้าของบ้านที่ดี การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว การนำชมสถานที่ท่องเที่ยว การเป็นมัคคุเทศก์อาสา การบริการในสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก การอบรมให้ความรู้ด้านภาษาประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว และการจัดทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรมีการพิจารณาเพื่อพัฒนาเส้นทางการคมนาคมให้ได้มาตรฐาน มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน เพื่อป้องกันอันตรายให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนการแบ่งเขตพื้นที่การท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น การจัดทำผังบริเวณที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จุดประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ จุดแข็ง – สิ่งอุปสรรค หรือ ST (Strength – Threat)

1. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อำเภอ หรือจังหวัดใกล้เคียง การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อำเภอ หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและยังสามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของเครือข่ายได้อีกด้วย ทั้งยังเป็น การกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจภายในกลุ่มจังหวัดให้เติบโตไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมมากยิ่งขึ้น

2. การสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม ควรจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาของชุมชนกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในท้องถิ่นด้านต่างๆ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ เพื่อเป็นจุดตั้งต้นในการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินการได้ในช่วงแรก หลังจากนั้นควรสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมโดยการพึ่งตนเอง เป็นลำดับ

กลยุทธ์ จุดอ่อน – อุปสรรค หรือ WT (Weakness – Threat)

1. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน ปัจจุบัน การรวมกลุ่มของเกษตรกรและผู้สนใจด้านการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น ทักษะการเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

รวมถึงการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมในการสืบทอดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างเครือข่ายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชน จังหวัดและในระดับภูมิภาคในลักษณะของการเป็นพันธมิตรมากกว่าการแข่งขัน มีการเชื่อมโยงข่าวสารข้อมูลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เกี่ยวข้องภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่น และการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นและจังหวัด ตลอดจนการกระจายอำนาจและบทบาทให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยววัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบริเวณวัดพม่า จังหวัดลำปาง จากผลกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix สามารถนำมาประยุกต์ใช้การอบรมให้ความรู้ โดยนำผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์มาให้ความรู้เพื่อมาพัฒนาการให้บริการท่องเที่ยว และให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและชุมชน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการที่พักและอาหาร การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมการท่องเที่ยวโปรแกรมนำเที่ยว และการมีส่วนร่วมในชุมชน

การถ่ายทอดความรู้ช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งการมีฐานการเรียนรู้ในชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลภายนอกได้จึงกลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ และได้แลกเปลี่ยนความคิดของแต่ละชุมชนที่ได้เข้ามาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศึกษาประวัติศาสตร์ สัมผัสวัฒนธรรมวิถีชีวิต และการถ่ายภาพในอดีต

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ได้มาจากการฝึกปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ ซึ่งได้รูปแบบการจัดการชุมชนท่องเที่ยวบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้

1. ประเภทการท่องเที่ยว: ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. สโลแกน คำขวัญ: วัดพม่าแห่งศรัทธาและศิลป์
3. กิจกรรมท่องเที่ยว: แหล่งเรียนรู้สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ บดผงทานาคา แสดงภาพถ่ายในอดีต จุดถ่ายภาพมุมภาพถ่ายนิตยสาร Vogue
4. อาหาร

อาหารคาว: แกงฮังเล น้ำพริกอ่อง แคบหมู ขางปอง ข้าวส้ม ข้าวก้นจั้น

อาหารหวาน: ข้าวต้มหัวหงอก ขนมลิ้นหมา ข้าวเหนียวแดง ขนมศิลาอ่อน หรือซาลาอ่อน

5. แหล่งท่องเที่ยว: วัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ 1) วัดศรีชุม 2) วัดป่าฝาง 3) วัดจองคา (ไชยมงคล) 4) วัดม่อนปู่ยักษ์ 5) วัดม่อนจำศีล 6) วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อารามหลวง 7) วัดท่ามะโอ 8) วัดป่ารวก และ 9) วัดศรีรองเมือง

6. แหล่งเรียนรู้วัดพม่า ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง: แหล่งเรียนรู้ วัดจองคา (ไชยมงคล)

7. โปรแกรมการท่องเที่ยว (One day Trip) : “วัดพม่าแห่งศรัทธาและศิลป์”

เส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการชมความงดงามของสถาปัตยกรรมพม่า รวมทั้งการสร้างวัดพม่าในอดีตที่ผสมผสานศิลปะการออกแบบและความเชื่อทางศาสนา จำนวน 9 วัด พร้อมกิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้ สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ จุดแสดงภาพถ่ายในอดีต สักการะเทพทันใจ หรือ นัตโบโบยี บดผงทานาคา ภูมิปัญญาความงามแบบพม่าผสมผสานสมุนไพรท้องถิ่น จุดถ่ายภาพมุมภาพถ่ายนิตยสาร Vogue ที่วัดจองคา (ไชยมงคล) และวัดศรีชุม เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การประเมินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งการจัดการทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม จำแนกตามตัวแปร (N=400)

ตัวแปร					
ตัวแปร	ตัวแปรสังเกตได้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
การจัดการท่องเที่ยว (Management)	ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	4.38	0.65	มาก	1
	องค์กรชุมชน	4.32	0.71	มาก	2
	การจัดการ	4.26	0.67	มาก	3
	การเรียนรู้	4.20	0.75	มาก	4
	รวม	4.29	0.63	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลระดับการจัดการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก โดยแบ่งเป็น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$; S.D. = 0.65) รองลงมา ด้านองค์กรชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$; S.D. = 0.71) รองลงมา ด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$; S.D. = 0.67) รองลงมา ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$; S.D. = 0.75) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า มีปัจจัยเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และชุมชนมีข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เป็นมิตร ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ด้านการจัดการ ชุมชนมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไก ในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และด้านการเรียนรู้ ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน ตามความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556) ที่กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติ ของการพัฒนา อันได้แก่ 1. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน 2. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน 3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ และแนวคิดองค์ประกอบหลัก CBT ของ (พจนา สวนศรี, 2546) ซึ่งมีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้

การพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และจัดทำกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix เพื่อนำมาพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าชุมชนยังขาดเรื่องการบริหารจัดการในด้านการเชื่อมโยงทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยววัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และในส่วนด้านการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนยังขาดเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคคลและกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงได้มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ สุวิมล บัวทอง, ปิยะนุช พรประสิทธิ์ (2567) พบว่า ศักยภาพชุมชนบนพื้นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในหลายมิติ ทั้งมิติ ด้านวัฒนธรรม ด้านการเกษตร และด้านการประมง มีความสามารถในการรวมกลุ่มและพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งผ่านการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายใต้ต้นทุนของพื้นที่เป็นหลักและชูความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้ได้กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน “การท่องเที่ยววิถีเกษตรชุมชน คนเกาะแก้ว” ในรูปแบบการท่องเที่ยววันเดียว และการประเมินความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมทดสอบเส้นทาง การท่องเที่ยวชุมชนเกาะแก้วในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละด้านนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับดีในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ ทำนองเดียวกับงานวิจัยของนิมิต ชื่นสัน, สัญญา นิยมพิมล และคณะ (2564) พบว่า ชุมชนทุ่งมะพร้าวมีทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สามารถนำมาพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยไม่ลดทอนคุณค่าและการจัดการขีดความสามารถการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ภายใต้รูปแบบ “มองตะวันจากภูผา...ลองธาราสู่หานที” ซึ่งประเมินเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เส้นทางท่องเที่ยวใหม่มีความแตกต่างจากเส้นทางท่องเที่ยวเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้บริการการท่องเที่ยวและจัดทำคู่มือการจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพล โกมล (2553) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าควรมีการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว ดังกล่าวเพราะเด็กจะได้สืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ต่อไป

จากการพัฒนาการบริหารจัดการในด้านการเชื่อมโยงทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และการบริการการท่องเที่ยว มีการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณวัดพม่าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29 , S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แก้วมณี (2557) พบว่า 1) ระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านห้วยเขย่งพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับดังนี้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านการเรียนรู้ และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการ 2) ระดับการปฏิบัติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านห้วยเขย่งพบว่าทุกด้านอยู่ ระดับมากด้านที่มีระดับการปฏิบัติที่ดีสูง คือ ด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชนไทยทรงดำ รองลงมาเป็นด้านการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนภูมิสังคม และด้านที่ต่ำที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) พบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไคร่ดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ 78 ให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ สปาโคลนร้อนและทรายร้อน การชมปุมแดง การเก็บหอยตลับ การพายเรือคายัค ในทำนองเดียวกับอัครา ศรีลาชัย (2559) พบว่า (1) บริบทของชุมชน และทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านโคกเมือง ในด้านอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านโคกเมือง คือ ภูมิสังคมของชุมชนที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่โดดเด่นในการทำนา มีประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในด้านที่ตั้งมีประวัติศาสตร์ของอารยธรรมขอมโบราณ วัฒนธรรมอีสานผสมผสาน กับวัฒนธรรมเขมร และคนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนมีจุดเด่น คือ มีปราสาทเมืองต่ำ และมีฐานการเรียนรู้ บริบท และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกเมืองมีความพร้อมในการเป็นชุมชนทางด้านการท่องเที่ยว (2) ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ด้วยบริบทความพร้อมของชุมชนที่มีศูนย์การเรียนรู้ ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการบริการ เช่น ร้านอาหาร บ้านพักโฮมสเตย์ มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น (3) สถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีกระแสทางการท่องเที่ยวชุมชนไปในทิศทางที่ดี และมีทิศทางชัดเจน

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบบริหารจัดการวัดพม่าจังหวัดลำปางสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังเห็นได้ว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบโดยมีคู่มือที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัดพม่าไทใหญ่ทั้ง 9 วัด และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังงานวิจัยของ ธนัชชา ฤทธิ์เดช (2558) พบว่า เทศบาลตำบลอัมพวาได้กำหนดนโยบายแบบแผนเพื่อการพัฒนาโดยดำเนินการไปอย่างช้าๆ พัฒนาแบบทีละขั้นและต่อเนื่องเพื่อการบริหารและการจัดการนั้นง่ายขึ้นและสามารถควบคุมได้ มีการควบคุมราคาสินค้าและคุณภาพให้เหมาะสม เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตลาดน้ำอัมพวาให้ดีขึ้นและอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป และผลการวิจัยของวรรณวิมล ภู่นาค (2558) ที่ได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
2. ควรมีการจัดตั้งองค์กรขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนเป็นคนบริหารจัดการ
3. สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น หรือการท่องเที่ยวภายในชุมชนในอนาคตต่อไป
4. เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสิ่งที่จะตามมาทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนั้น ชุมชนควรมีกฎกติกาเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษารูปแบบและวิธีการที่จะนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กในการอนุรักษ์ทรัพยากรและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว
2. ควรมีการศึกษาเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายผลให้กับองค์กรอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านห้วยเขย่ง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญชา ฤทธิ์เดช. (2558). *แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนของตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 10(2), 18-33.
- นิมิต ชื่นสัน สันญา นิยมพิมล พิมพ์รัตน์ ภูเขียว สุภัทรา สังข์ทอง ประภาศรี อึ้งกุล ยุทธชัย ฮารีบิน สิรินทรา สังข์ทอง และพิมพ์ิกา พูลสวัสดิ์. (2564). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนทุ่งมะพร้าว จังหวัดพังงา*, *วารสารศิลปศาสตร์ และอุตสาหกรรมบริการ*, 4(2), 326-340.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. นนทบุรี : บริษัท เพรส แอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ :โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ*.
- พจนา สวนศรี, และสมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ, สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). *การประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้*. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ : นครศรีธรรมราช.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1), 63-74.
- สุวิมล บัวทอง และปิยะนุช พรประสิทธิ์. (2567). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 66-94.
- อัจฉรา ศรีลาชัย. (2559). *แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนบ้านโคกเมือง ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์*. *บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*
- อิทธิพล โกมล. (2553). *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม*.
- Binkhorst, E. (2006). *The Co-Creation Tourism Experience* (On-line). http://www.esade.edu/cedit2006/pdfs2006/papers/esther_binkhorst_paper_esade_may_06.pdf
- Richards, G. (2010). Creative Tourism and Local Development. In Wurzbarger, R. (Ed.). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe*. (pp. 78–90). New Mexico.USA.
- Tourism Canada. (1990). *An Action Strategy for Sustainable Tourism Development: Globe'90*. Ottawa: Tourism Canada.